Koşuk, Koşma, Türkü ve Ninniyi Anlayarak Okuma

TDE2.1. Sözün Ezgisi temasındaki metinlerde okumayı yönetebilme · TDE2.2. Sözün Ezgisi temasındaki metinlerde anlam oluşturabilme

HATIRLAYALIM

- Koşuk İslamiyet öncesi sözlü dönemde kopuzla; koşma ise âşık edebiyatında saz eşliğinde söylenen dörtlük nazım birimli şiirlerdir.
- Türkü asıl konunun işlendiği bent ve tekrarlanan kavuştak (nakarat) bölümlerinden oluşur.
- Şiirde ahenk ölçü, uyak, redif, aliterasyon ve asonans gibi ses tekrarları ve ritimle sağlanır.

1 EŞLEŞTİRME

Nazım biçimlerini öne çıkan temel edebî özellikleriyle eşleştiriniz.

Koşuk	Koşma	Türkü	Ninni
Sözlü dönem / Kopuz	Âşık tarzı / Saz	Bent ve kavuştak	Çocuğa sevgi ve ezgi

c 1. Koşuk

d 2. Koşma

b 3. Türkü

a 4. Ninni

a) Çocukları uyutmak amacıyla söylenen şefkat dolu anonim ezgi

b) Bent ve kavuştak bölümlerinden oluşan ezgili halk ürünü

c) İslamiyet öncesi sözlü dönemde kopuzla söylenen lirik şiir

d) Âşık edebiyatında 11'li hece ölçüsüyle saz eşliğinde söylenen tür

2 KISA CEVAP

Görseldeki dörtlükte yer alan dize sonlarındaki ses tekrarlarında redif ile uyak arasındaki temel farkı yazınız.

Uyak (Kafiye):	Redif:
Ses Benzerliği	Görev / Anlam Tekrarı
Farklı görevdeki sesler	Aynı ek veya aynı sözcük

Uyakta ses benzerliği, redifte ise aynı ek ve görev tekrarı vardır.

3 KISA CEVAP

Bir şiirde dize sonlarındaki '-ler/-lar' çoğul eklerinin aynı görevde tekrarlanması hangi ahenk unsurunu oluşturur?

Aynı görev ve anlamdaki ek tekrarı olduğu için redif unsurunu oluşturur.

4 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki şiir şemasına göre bir türküde asıl konunun işlendiği bölüm ile her bendin sonunda tekrarlanan nakarat dizesi sırasıyla hangisinde doğru verilmiştir?

TÜRKÜNÜN BÖLÜMLERİ VE İŞLEVLERİ

Bent (Asıl Bölüm)	Kavuştak (Nakarat)
Olay ve duygu burada gelişir	Her bent sonunda yinelenir

A) Asıl bölüm: Bent — Tekrarlanan nakarat: Kavuştak

B) Asıl bölüm: Kavuştak — Tekrarlanan nakarat: Koşma

C) Asıl bölüm: Dörtlük — Tekrarlanan nakarat: Aliterasyon

D) Asıl bölüm: Taşlama — Tekrarlanan nakarat: Teşhis

5 DOĞRU MU, YANLIŞ MI?

Halk şiiri ve sözlü edebiyat nazım biçimleriyle ilgili yargılardan doğru olanlara D, yanlış olanlara Y yazınız.

Koşuk Konusu	Koşma Türü	Türkü Ezgisi	Ahenk
Doğa ve yiğitlik	Güzelleme/Taşlama	Halk müziği	Ölçü, uyak, ritim

	D	Y
Koşuklarda doğa olayları, av eğlenceleri ve yiğitlik temaları sıkça işlenir.	☑	☐
Koşmalar konularına göre güzelleme, koçaklama, taşlama ve ağıt olarak adlandırılır.	☑	☐
Türkülerin bütün dizeleri daima aynı hece sayısıyla ve aruz ölçüsüyle yazılır.	☐	☑
Aliterasyon ünlü seslerin, asonans ise ünsüz seslerin dize içindeki tekrarıdır.	☐	☑

6 AÇIK UÇLU · DÜŞÜN

İslamiyet öncesi koşuk ile âşık edebiyatındaki koşmanın ortak olan iki temel biçim özelliğini yazınız.

Her iki nazım biçiminde de dörtlük nazım birimi ve hece ölçüsü kullanılmıştır.

7 TABLOYU TAMAMLA

Nazım biçimleri karşılaştırma tablosundaki eksik bilgileri uygun ifadelerle doldurunuz.

Nazım Biçimi	Dönem / Gelenek	Eşlik Eden Çalgı	Öne Çıkan Konu
Koşuk	İslamiyet Öncesi Sözlü Edebiyat	**Kopuz**	Doğa, aşk ve kahramanlık
Koşma	Âşık Tarzı Halk Edebiyatı	Bağlama (Saz)	Sevgi, güzellik, eleştiri
Türkü	**Anonim Halk Edebiyatı**	Geleneksel ezgiler	**Ayrılık, gurbet, sevinç**
Ninni	Anonim Sözlü Kültür	Sade insan sesi / ezgi	**Çocuğa sevgi ve iyi dilekler**

8 ÇOKTAN SEÇMELİ · DÜŞÜN

Görseldeki dörtlükte geçen 'Karlı dağlar boynunu büktü sabahleyin' dizesinde başvurulan edebî sanat aşağıdakilerden hangisidir?

EDEBÎ SANAT: TEŞHİS (KİŞİLEŞTİRME)

"Karlı dağlar boynunu büktü sabahleyin"

İnsana özgü boyun bükme özelliği doğaya (dağlara) aktarılmıştır.

- **A** Teşhis (Kişileştirme: İnsana ait boyun bükme özelliğinin dağlara verilmesi)
- **B** Tezat (Karşıtlık: Birbirine zıt anlamlı kavramların bir arada kullanılması)
- **C** Telmih (Hatırlatma: Tarihsel bir olayın veya kahramanın anılması)
- **D** Mübalağa (Abartma: Bir durumun olduğundan çok büyük gösterilmesi)

9 ŞİFRELİ KELİME

İpuçlarına karşılık gelen edebiyat kavramlarını yazınız. Numaralı kutulardan 'EZGİ' kelimesini bulunuz.

ANAHTAR KAVRAM ŞİFRE ŞERİDİ: E - Z - G - İ

1	2	3	4
E	Z	G	İ

- Duygu ve düşüncelerin estetik dille ifade edildiği sanat — E D E B İ Y A T
- İslamiyet öncesi ozanların şiir söylerken çaldığı telli çalgı — K O P U Z
- Koşmanın sevgi ve doğa güzelliğini öven lirik türü — G Ü Z E L L E M E
- Şiirdeki gizli ve dolaylı anlam, kapalı mesaj — İ L E T İ

Turuncu kutulardaki harfler yukarıdan aşağıya:

EZGİ

10 SIRALAMA

Görselde verilen bir şiiri anlama ve tahlil etme basamaklarını 1'den 4'e kadar mantıksal sıraya diziniz.

1. Tahmin	2. Okuma	3. Ahenk	4. İleti
Başlık ve biçim	Ritim ve ses	Ölçü ve uyak	Açık/örtük anlam

- [2] Şiiri baştan sona sesli okuyarak ritim, vurgu ve ezgiyi hissetme
- [3] Ölçü, uyak, redif ve edebî sanatları tespit edip ahengi inceleme
- [4] Şiirdeki açık ve örtük iletileri kanıtlar göstererek gerekçelendirme
- [1] Şiirin başlığına ve biçimine bakarak konu hakkında ön tahminde bulunma

11 EŞLEŞTİRME

Koşma türlerini işledikleri temel temalarla eşleştiriniz.

Güzelleme	Koçaklama	Taşlama	Ağıt
Aşk ve doğa	Yiğitlik ve savaş	Toplumsal yergi	Ölüm ve yas

- [d] 1. Güzelleme
- [b] 2. Koçaklama
- [a] 3. Taşlama
- [c] 4. Ağıt

a) Toplumun veya kişilerin aksayan yönlerini yerme, eleştirme

b) Kahramanlık, savaş ve yiğitlik duygularını coşkuyla anlatma

c) Ölümün ardından duyulan derin üzüntüyü ve acıyı dile getirme

d) Aşk, sevgi ve doğa güzelliklerini övme

12 DOĞRU MU, YANLIŞ MI?

Şiirde ses, ahenk ve anlam özellikleriyle ilgili ifadelerden doğru olanlara D, yanlış olanlara Y yazınız.

	D	Y
Şiirde konu ne anlatıldığını, ana duygu ise uyandırılan baskın hissi gösterir.	☑	☐
Kavuştak bölümleri türküde her bent sonunda tamamen farklı bir konu başlatır.	☐	☑
Şiirdeki örtük iletiler metindeki ipuçları ve imgeler birleştirilerek çıkarılır.	☑	☐
Ninnilerde çocuğun geleceğine dair temenniler ve dualar yer almaz.	☐	☑

derskutusu.com · © Ders Kutusu · Tüm hakları saklıdır.